

Izvirni znanstveni članek / Original article

ODNOS MEDICINSKIH SESTER DO RAZISKOVANJA V ZDRAVSTVENI NEGI

NURSES' ATTITUDES TOWARDS RESEARCH IN NURSING

Nataša Strojjan, Joca Zurc, Brigita Skela Savič

Ključne besede: zdravstvena nega, izobraževanje, znanstvenoraziskovalno delo

IZVLEČEK

Izhodišča: Danes poudarjamo, da mora zdravstvena nega temeljiti na dokazih. Odnos medicinskih sester do raziskovanja v zdravstveni negi je pomemben dejavnik, ki vpliva na uspešen razvoj znanstvenoraziskovalnega dela v kliničnem okolju. Za razvoj raziskovanja in dojemanje pomembnosti le-tega ima pomembno vlogo izobrazba medicinskih sester. V raziskavi smo želeli proučiti odnos medicinskih sester do raziskovanja v zdravstveni negi glede na izbrane spremenljivke.

Metode: Raziskava je potekala leta 2010, v njej je sodelovalo 128 medicinskih sester Interne klinike Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana z višjo ali visoko izobrazbo. Zagotovljena je bila anonimnost. Anketiranci so sodelovali prostovoljno z vednostjo, da bodo rezultati raziskave predstavljeni v poročilu o raziskavi. Vzorec je bil neslučajnostni, namenski. Vprašalnik je bil razvit s pomočjo pregleda literature in je vseboval vprašanja o demografskih podatkih, podatkih v zvezi z izobraževalnim procesom anketirancev in petindvajset trditev o odnosu do raziskovanja z odgovori na petstopenjski Likertovi lestvici stališč. Številka 1 je pomenila močno se strinjam in številka 5 močno se ne strinjam. Pri obdelavi podatkov smo lestvico predstavili v obratnem vrstnem redu, tako da je višja ocena pomenila pozitivnejši odnos medicinskih sester do raziskovanja v zdravstveni negi. Cronbachov koeficient alfa je za petindvajset trditev znašal 0,82. Potrjevanje hipotez je bilo izvedeno na podlagi t-testa za neodvisne vzorce, testa enofaktorske analize variance (ANOVA), testa hi-kvadrat in Pearsonovega korelacijskega koeficienta. Statistično pomembnost je predstavljala p-vrednost $\leq 0,05$.

Rezultati: Rezultati so pokazali pozitiven odnos medicinskih sester do raziskovanja v zdravstveni negi ($PV=3,7$). Povezava med odnosom do raziskovanja in stališči o pomenu raziskovanja na dodiplomskem študiju se je pokazala kot statistično pomembna ($r=0,26$; $p=0,003$). Primerjava odnosa do raziskovanja pri dveh različnih izobrazbenih skupinah je pokazala, da izobrazba nima statistično pomembnega vpliva na odnos do raziskovanja ($t=1,242$; $p=0,217$). Rezultati so pokazali statistično pomembno razliko med obsegi ur vsebin o raziskovanju na dodiplomskih študijih glede na izobrazbo medicinskih sester ($\chi^2=28,1$; $p=0,000$).

Diskusija in zaključki: Raziskava je pokazala, da se medicinske sestre z višjo ali visoko izobrazbo zavedajo pomena raziskovalnega dela. Izkazalo se je tudi, da izobrazba medicinskih sester nima statistično pomembnega vpliva na odnos do raziskovanja, je pa pomembno, kako predavatelji na visokošolskem nivoju izobraževanja predstavijo pomen raziskovalnega dela študentom zdravstvene nege, saj tako vplivajo na njihov odnos do raziskovanja. Raziskava je pokazala, da se z naraščanjem stopnje izobrazbe statistično pomembno spreminja tudi mnenje anketirancev o številu ur vsebin s področja raziskovanja, ki so jih bili deležni na dodiplomskem študiju. V prihodnjih raziskavah bi bilo potrebno proučiti, koliko medicinske sestre, ki delajo z bolniki, dejansko opravljajo raziskovalno delo in kaj jih pri tem ovira.

Nataša Strojjan, dipl. m. s.,

Klinični oddelek za kardiologijo, Univerzitetni klinični center Ljubljana, Zaloška cesta 7, 1000 Ljubljana

Kontaktne e-naslov / Correspondence e-mail: natasa.strojjan@gmail.com

doc. dr. Joca Zurc, prof. raz. pouka

Visoka šola za zdravstveno nego Jesenice, Spodnji Plavž 3, 4270 Jesenice

E-naslov / E-mail: jzurc@vszn-je.si

doc. dr. Brigita Skela Savič, viš. med. ses., univ. dipl. org.

Visoka šola za zdravstveno nego Jesenice, Spodnji Plavž 3, 4270 Jesenice

E-naslov / E-mail: bskelasavic@vszn-je.si

Članek je nastal v okviru predmeta *Na dokazih podprta zdravstvena nega* magistrskega študija zdravstvene nege na Visoki šoli za zdravstveno nego Jesenice, ki ga je N. Strojjan izdelala pod mentorstvom doc. dr. B. Skela Savič in somentorstvom doc. dr. J. Zurc.

Prispelo / Received: 27. 10. 2011; Sprejeto / Accepted: 5. 12. 2011

Key words: nursing, education, scientific-research work

ABSTRACT

Introduction: Nursing is in the midst of important changes. In increasing numbers, nurses are implementing evidence-based practice (EBP), a problem-solving approach which relies on research findings in the delivery of care. Nurses' perceptions and attitudes associated with evidence-based practice are key factors for successful research in clinical settings. Education of nurses adds to understanding of the concept of evidence-based nursing, and the incorporation of this approach into general clinical practice settings. The study attempts to identify the nurses' attitude towards research in nursing in relation to selected variables.

Methods: The study was conducted in 2010. The sample included 128 hospital nurses with college or university education, all employees of the Internal Clinic of the University Medical Centre Ljubljana. Participation of the respondents was voluntary and their anonymity was assured. The purposive nonprobability sample was selected. The questionnaire was developed upon literature review and included questions about respondents' profile (demographic data, the respondents' educational level). The following 25 statements referred to their attitude towards nursing research. The respondents were asked to rate each item on a Likert-type scale, with responses ranging from 1 (strongly agree) to 5 (strongly disagree). When processing the data, the scale was presented in reverse order so that the higher score signified a more positive attitude of nurses towards research in nursing care. For the 25 statements, Cronbach's coefficient alpha was 0.82. Validation of hypotheses was performed on the basis of the t-test for independent samples, single-factor variance analysis test (ANOVA), chi square test and Pearson's correlation coefficient. P-value ≤ 0.05 represented statistical significance.

Results: The results of the study indicate that nurses possess a positive attitude towards research in nursing care (PV=3.7). The relationship between the attitude towards research and the significance attributed to research by nursing educators at the undergraduate level has proven to be statistically significant ($r=0.26$; $p=0.003$). Comparison of attitude towards research between different educational groups shows that the impact of education on the attitude towards research is statistically insignificant ($t=1.242$; $p=0.217$). On the other hand, statistically significant difference was established between the number of hours dedicated to research in the curriculum of undergraduate studies and the research of nurses ($\chi^2=28.1$; $p=0.000$).

Discussion and conclusions: The research results show that nurses with college or university education are aware of the importance of nursing research. The level of nurses' education has proven to have no statistically significant effect on their attitude towards research. Nurses' attitude toward research is, however, significantly affected by research courses in basic research methodology included in the undergraduate study curricula. This knowledge has a positive effect on the nurses' own research activity and their commitment to research in general. Future research is necessary to determine to what extent nurses undertake research and which are the barriers encountered.

Uvod

Danes poudarjamo na dokazih temelječe delovanje znanstvenih disciplin, ki delujejo v zdravstvenem sistemu (Skela Savič, 2008). Znanstvenoraziskovalnemu delu bodo morale slediti tudi medicinske sestre (Skela Savič, 2009). Medicinske sestre, ki sodelujejo pri raziskovanju in izvajajo na dokazih podprto prakso, ustvarjajo zdravo delovno okolje (Gawlinski, 2008) ter kakovostno in varno obravnavo bolnikov (Van Achterberg, Schoonhoven, Grol, 2008). Še vedno pa se veliko govori o drugačnih virih dokazov, ki jih medicinske sestre uporabljajo v svoji klinični praksi (Egerod, Hansen, 2005).

Številni dejavniki so odločilni za uspešno spremembo prakse in po drugi strani za odpor do teh sprememb. Med njimi so pomembni znanje in spoznanje, stališča, izkušnje, družbeni vplivi ter organizacijske značilnosti (Van Achterberg, Schoonhoven, Grol, 2008). Stališče medicinskih sester do raziskovanja v zdravstveni negi je pomembna spremenljivka, ki vpliva na uspešen razvoj znanstvenoraziskovalnega dela v kliničnem okolju (Robichaud-Ekstrand, Sherrard, 1994). Osebna prepričanja in odnos do raziskovanja sta

edina dejavnika, za katera se je pokazalo, da sta z raziskovanjem pozitivno povezana (Frasure, 2008).

Raziskovanje v zdravstveni negi v Sloveniji

Slovenski avtorji, ki pišejo o raziskovanju v zdravstveni negi, največ pozornosti usmerjajo v pomen raziskovanja v zdravstveni negi. S svojimi prispevki želijo opozoriti na pomembnost razvoja le-tega in opozarjajo na nekatere vzroke, med katerimi je v ospredju znanje o raziskovanju in zavedanje pomena raziskovanja pri medicinskih sestrah. Pregled literature pokaže, da smo v Sloveniji še v fazi, ko so v ospredju aktivnosti za predstavljanje pomena raziskovanja za zdravstveno nego in za odkrivanje ovir razvoja raziskovanja (Skela Savič, 2009).

Dornik in Žumer (2004) sta pri vsebinski analizi objav v Obzorniku zdravstvene nege med letoma 1976 in 2001 ugotovili, da prevladujejo strokovni članki, ki so jih prispevale medicinske sestre z višješolsko izobrazbo. Medicinske sestre z univerzitetno izobrazbo so prispevale skoraj 34 % znanstvenih člankov. V zadnjih letih je opazen tudi porast objavljanja rezultatov diplomskih nalog medicinskih sester, kar kaže na to, da je izobraževanje pomembno vplivalo na objavljanje v Obzorniku zdravstvene nege (Dornik, 2002).

Povezanost izobraževanja medicinskih sester z raziskovanjem v zdravstveni negi

Po mnenju Egerod in Hansen (2005) ovire za raziskovanje pri kliničnem delu medicinskim sestram predstavljajo neustrezna izobrazba, neznanje angleškega jezika in nizko delovno mesto v organizacijski strukturi. Več raziskav je pokazalo, da so medicinske sestre z magisterijem pokazale več pozitivnega odnosa do raziskovanja v zdravstveni negi (Ehrenfeld, Eckerling, 1991; McCloskey, 2008; Bonner, Sando 2008).

Kot najpomembnejše za spremembo odnosa do raziskovanja med medicinskimi sestrami Champion in Leach (1989) predlagata spodbujanje pozitivnega odnosa do raziskovanja v izobraževalnih ustanovah med študenti zdravstvene nege. Pomembno je, da predavatelji zdravstvene nege študente spodbujajo za specifično raziskovalno področje ter jim nudijo več možnosti za sodelovanje pri razvoju zdravstvene nege v kliničnem okolju (Björkström et al., 2003).

Leners, Roehrs in Piccone (2006) so v svoji raziskavi sledili razvoju študentovih strokovnih vrednot od vstopa v univerzitetni program do diplome. Rezultati so pokazali statistično pomemben dvig strokovnih vrednot po končanem izobraževanju.

Dejavniki, ki vplivajo na raziskovanje v zdravstveni negi

Estabrooks s sodelavci (2003) je identificiral šest kategorij potencialnih individualnih dejavnikov, ki vplivajo na raziskovanje v zdravstveni negi: odnos in prepričanja o raziskovanju, sodelovanje pri raziskovalnih aktivnostih, iskanje informacij, strokovne značilnosti medicinskih sester, izobrazba in drugi socialno-ekonomski dejavniki. Rezultati raziskave Champion in Leach (1989) so pokazali močno pozitivno povezanost med odnosom do raziskovanja in raziskovanjem. Odnos do raziskovanja je poleg podpore delovnega okolja in dostopnosti izsledkov raziskav dejavnik, ki je najmočnejše povezan z raziskovanjem. Bonner in Sando (2008) v svoji raziskavi zaključita, da pozitivni odnos do raziskovanja in kultura oddelka vodita do zdravstvene nege, temelječe na dokazih.

Metode

Na osnovi teoretičnih izhodišč smo želeli proučiti odnos medicinskih sester z višješolsko in visokošolsko izobrazbo do raziskovanja v zdravstveni negi na Interni kliniki Univerzitetnega kliničnega centra (UKC) Ljubljana. Cilj raziskave je bil ugotoviti odnos medicinskih sester do raziskovanja v zdravstveni negi glede na njihovo izobrazbo (višješolska, visokošolska ali več), predstavitev pomena raziskovanja s strani predavateljev na dodiplomskem študiju in števila ur, namenjenih raziskovanju na dodiplomskem študiju.

Postavili smo tri raziskovalne hipoteze:

- H1: Med odnosi do raziskovanja pri medicinskih sestrah z višješolsko ter pri medicinskih sestrah z visokošolsko izobrazbo obstajajo statistično pomembne razlike.
- H2: Pri medicinskih sestrah obstajajo statistično pomembne povezave med njihovim odnosom do raziskovanja in mnenjem o pomenu raziskovanja na dodiplomskem študiju.
- H3: Med odnosi medicinskih sester do raziskovanja v zdravstveni negi obstajajo statistično pomembne razlike glede na število ur vsebin o raziskovanju na dodiplomskem študiju.

Raziskava je temeljila na neeksperimentalni empirični kvantitativni metodi. Za empirični del so bili podatki zbrani kvantitativno s pomočjo anketnega vprašalnika, ki je vseboval vprašanja zaprtega tipa.

Vzorec

Vzorčenje je bilo neslučajnostno, namensko. Raziskava je potekala od maja do julija 2010. Zbiranje podatkov za raziskavo je bilo opravljeno skladno z načeli Kodeksa etike medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije ter Helsinško-tokijske deklaracije. Raziskavo je odobril Strokovni kolegij zdravstvene nege Interne klinike. Zagotovljena je bila anonimnost. Anketiranci so sodelovali prostovoljno z vednostjo, da bodo rezultati raziskave predstavljeni v poročilu o raziskavi. Vprašalnik je bil razdeljen med dvesto medicinskih sester z najmanj višješolsko strokovno izobrazbo, ki so zaposlene na Interni kliniki UKC Ljubljana. To so vse medicinske sestre, zaposlene na Interni kliniki UKC Ljubljana, ki v času raziskave niso bile na daljši odsotnosti z dela. Odzivnost oz. realizacija vključenega vzorca je bila 64 % (n = 128).

Instrumentarij

Anketni vprašalnik smo razvili s pomočjo pregleda aktualnih dosedanjih raziskav, ki so obravnavale odnos medicinskih sester do raziskovanja v zdravstveni negi (Champion, Leach, 1989; Björkström, Hamrin, 2001; Estabrooks et al., 2003; Egerod, Hansen, 2005; Bonner, Sando, 2008; McCloskey, 2008; Skela Savič, 2009). Vprašalnik je bil sestavljen iz dveh delov: demografski podatki in podatki, povezani s preteklim izobraževanjem anketiranih (število ur vsebin o raziskovanju na dodiplomskem študiju), pri čemer so se anketirani opredeljevali po štiristopenjski ordinalni lestvici, ter petindvajset trditvev, do katerih so se anketiranci opredelili po Likertovi lestvici stališč (vrednost 1 je pomenila močno se strinjam, 5 močno se ne strinjam). Trditve so predstavljale dva vsebinska sklopa. Prvi sklop *Pomen raziskovanja na dodiplomskem študiju* je obsegal pet trditvev, ki smo

jih združili v samostojno spremenljivko in izračunali povprečne vrednosti vseh vključenih trditev. Drugi sklop *Odnos do raziskovanja v zdravstveni negi* je obsegal dvajset trditev, ki smo jih prav tako združili v samostojno spremenljivko in izračunali povprečne vrednosti. Zanesljivost merskega instrumenta je bila preverjena s Cronbachovim koeficientom alfa. Le-ta je za petindvajset trditev znašal 0,82, kar kaže na zanesljivost podatkov raziskave, ki smo jih uporabili v analizi.

Obdelava podatkov

Demografski podatki so opisani na podlagi izračunanih frekvenc in pripadajočih odstotkov. Rezultati o odnosu do raziskovanja v zdravstveni negi in pomenu raziskovanja na dodiplomskem študiju so za petindvajset trditev predstavljeni s povprečno vrednostjo, vrednostjo modusa in standardnim odklonom. Opozoriti velja, da smo pri obdelavi podatkov lestvico stališč predstavili v obratnem vrstnem redu, tako da je vrednost 5 pomenila močno se strinjam in vrednost 1 močno se ne strinjam. Višje število točk na lestvici je tako odražalo pozitivnejši odnos do raziskovanja. Potrjevanje hipotez je bilo izvedeno na podlagi t-testa za neodvisne vzorce, enofaktorske analize variance, testa hi-kvadrat in Pearsonovega koeficienta korelacije. Statistična

analiza je bila izdelana s programom SPSS 16.0. Statistično pomembnost je predstavljala p-vrednost, manjša od 0,05.

Rezultati

Od vseh v raziskavi udeleženi medicinskih sester jih je bilo 39,8 % starih od 20–30 let, 25 % od 31–40 let, 22,7 % od 41–50 let ter 12,5 % 51 let in več. Po stopnji izobrazbe jih je 18 % (23) imelo končano višjo strokovno šolo, 75,8 % (97) visoko strokovno šolo, 5,5 % (7) univerzitetno izobrazbo ter 0,8 % (1) magisterij oz. doktorat. Največ jih je končalo študij zdravstvene nege na Zdravstveni fakulteti Ljubljana (82 %); 8,6 % (11) jih je končalo študij na Fakulteti za zdravstvene vede Maribor, 3,9 % (5) na Visoki šoli za zdravstvo Izola in 3,9 % (5) drugje; 1,6 % (2) jih odgovora ni podalo. 34,4 % jih je imelo 5 let ali manj delovnih izkušenj, 24,2 % 6 do 15 let, 25 % 16 do 25 let ter 16,4 % 26 let ali več.

V Razpredelnici 1 so prikazane trditve o odnosu do raziskovanja v zdravstveni negi. Za vsako teh trditev smo izračunali najnižjo in najvišjo vrednost, povprečno vrednost, standardni odklon in modus. S Pearsonovim korelacijskim koeficientom smo izračunali moč, smer in statistično pomembnost povezave med združeno spremenljivko in njenimi komponentami.

Razpredelnica 1. Trditve o odnosu do raziskovanja v zdravstveni negi z združeno spremenljivko

Table 1. *Items of attitudes towards research in nursing with combined variable*

Št.	Trditev	min	max	PV	SO	Mo	r
	Odnos do raziskovanja v zdravstveni negi	2,5	4,7	3,7	0,3	3,8	
2	Samoumevno je, da bi morala zdravstvena nega temeljiti na znanstvenih dokazih.	1	5	3,8	0,9	4	0,59**
3	Na oddelku, kjer delam, mnogo negovalnih intervencij temelji na tradiciji, navadah in kulturi oddelka.	1	5	3,4	1,2	4	-0,04
4	Kot medicinska sestra sem dolžna prebirati strokovne in znanstvene članke.	1	5	4,4	0,8	5	0,63**
5	Rezultati raziskovalnega dela bi morali biti pogosteje predstavljeni tudi na kliničnih oddelkih.	2	5	4,4	0,6	5	0,69**
6	Na oddelku, kjer delam, preizkušamo različne možne rešitve oz. pristope k problemu, dokler se le-ta ne reši.	1	5	3,7	1,0	4	-0,11
7	Raziskovanje je potrebno za kontinuirano izboljševanje prakse zdravstvene nege.	2	5	4,2	0,6	4	0,71**
8	Med prostim časom berem razne strokovne in znanstvene članke, ki so povezani z zdravstveno nego.	1	5	3,3	1,0	4	0,47**
9	Imam dokaze, da tisto, kar delam, res izboljšuje zdravstveno stanje pacienta.	2	5	3,8	0,8	4	0,51**
10	Sodelovanje pri raziskovanju v zdravstveni negi bi moralo biti del delovnih nalog medicinskih sester.	1	5	3,9	0,9	4	0,72**
12	Medicinske sestre bi si morale vzeti čas za branje rezultatov raziskav.	2	5	3,9	0,7	4	0,61**

Razpredelnica se nadaljuje

Št.	Trditev	min	max	PV	SO	Mo	r
13	Na oddelku, kjer delam, bi morali imeti možnost dostopa do različnih znanstvenih in strokovnih revij s področja zdravstvene nege.	2	5	4,4	0,6	5	0,63**
14	Na oddelku, kjer delam, bi morali preko interneta imeti možnost dostopa do podatkovnih baz, kot je npr. CINAHL.	2	5	4,3	0,7	5	0,62**
16	V prihodnosti se želim več posvečati branju strokovnih in znanstvenih člankov.	2	5	3,8	0,7	4	0,67**
17	Odločitve v moji klinični praksi temeljijo na dokazih, ki izhajajo iz kliničnih smernic.	1	5	3,8	0,9	4	0,44**
18	Strokovna presoja na oddelku je prepuščena medicinski sestri, ki je prepoznana kot oseba z veliko znanja in izkušenj.	1	5	3,7	1,0	4	-0,20*
19	Med delovnim časom bi morali imeti več časa za prebiranje strokovnih in znanstvenih člankov, ki se nanašajo na naše področje dela.	2	5	4,1	0,8	4	0,50**
21	Na oddelku, kjer delam, premalo časa posvetimo obiskovanju raznih strokovnih seminarjev.	1	5	3,5	1,2	4	0,20*
22	Prebiranje strokovnih in znanstvenih člankov naj bo prepuščeno medicinskim sestram, ki se ne ukvarjajo neposredno z bolnikom.	1	5	1,9	1,0	2	0,14
24	Strokovni seminarji, ki se jih udeležujem, temeljijo na spoznanjih raziskovalnega dela.	2	5	3,3	0,8	4	0,27**
25	Prebiranje strokovnih in znanstvenih revij o zdravstveni negi se mi zdi izguba časa.	1	5	1,7	0,7	2	0,50**

Legenda: * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, min – najnižja vrednost, max – najvišja vrednost, PV – povprečna vrednost, SO – standardni odklon, Mo – modus, r – Pearsonov korelacijski koeficient

Kot je razvidno v Razpredelnici 1, ima združena spremenljivka *Odnos do raziskovanja v zdravstveni negi* povprečno vrednost 3,7, vrednost modusa je skoraj enaka (3,8). Standardni odklon kaže na majhno razpršenost podatkov, njegova vrednost (0,3) kaže, da je večina anketirancev to spremenljivko ocenila med ocenama 3,4 in 4,0. S komponentami, ki jo sestavljajo, se je združena spremenljivka najmočneje povezovala s trditvami 5, 7, 10 in 16, ki kažejo, da bi morali biti rezultati raziskovalnega dela pogosteje predstavljeni na kliničnih oddelkih; da je raziskovanje potrebno za kontinuirano izboljševanje prakse zdravstvene nege; da bi sodelovanje pri raziskovanju v zdravstveni negi moralo biti del nalog medicinskih sester ter da se medicinske sestre v prihodnosti želijo več posvečati branju strokovnih in znanstvenih člankov. Mnenje medicinskih sester je v združeni spremenljivki *Odnos do raziskovanja v zdravstveni negi* pozitivno (PV = 3,7), kar pomeni, da je njihov odnos do raziskovanja pozitiven.

V Razpredelnici 2 je prikazana povprečna ocena odnosa do raziskovanja v zdravstveni negi glede na izobrazbo medicinskih sester. Zaradi manjšega števila anketirancev v skupini z univerzitetno izobrazbo ($n = 7$) in v skupini z magisterijem ali doktoratom znanosti ($n = 1$) smo ti dve skupini priključili skupini medicinskih sester z visoko strokovno šolo. Razlike v odnosu do

raziskovanja v zdravstveni negi glede na izobrazbo smo tako proučevali med dvema skupinama, in sicer med skupino medicinskih sester z višjo strokovno šolo ($n = 23$) in skupino medicinskih sester z vsaj visoko strokovno šolo ($n = 104$). V statistično obdelavo nismo vključili ene medicinske sestre, ker se je delno opredelila do trditev o odnosu do raziskovanja. Rezultat t-testa za neodvisne vzorce med različnima izobrazbenima skupinama kaže na to, da izobrazba nima statistično pomembnega vpliva na odnos do raziskovanja ($t=1,242$; $p=0,217$). Toda zaradi številčne šibkosti skupine z višješolsko izobrazbo je rezultat potrebno sprejeti z določenim zadržkom.

Razpredelnica 2. Povprečna ocena odnosa do raziskovanja v zdravstveni negi glede na izobrazbo

Table 2. Average rating attitudes towards research in nursing in relation to different educational level

Izobrazba	n	PV	SO
Višja strokovna šola	23	3,81	0,34
Visoka strokovna šola ali več	104	3,72	0,32

Legenda: n – število anketirancev, PV – povprečna vrednost, SO – standardni odklon

Razpredelnica 3. Trditve o pomenu raziskovanja na dodiplomskem študiju z združeno spremenljivko

Table 3. Items about the importance of research during education with combined variable

Št.	Trditve	min	max	PV	SO	Mo	r
	Pomen raziskovanja na dodiplomskem študiju	2,0	5,0	3,4	0,6	3,8	
1	Na dodiplomskem izobraževanju so moji predavatelji dajali velik poudarek pomenu raziskovanja v zdravstvena negi.	1	5	3,5	1,0	4	0,68**
11	Moji predavatelji na dodiplomskem izobraževanju so večkrat poudarjali, da mora naša praksa temeljiti na dokazih.	2	5	3,8	0,9	4	0,62**
15	Moji predavatelji so večkrat poudarjali, kako pomembno je, da tudi po končanem študiju prebiramo znanstvene in strokovne članke v zvezi z zdravstveno nego.	1	5	4,1	0,7	4	0,55**
20	Predmet, povezan z raziskovanjem na dodiplomskem izobraževanju, se je predvsem nanašal na mojo diplomsko nalogo.	1	5	3,2	1,2	2	0,48**
23	Predmet, povezan z raziskovanjem na dodiplomskem izobraževanju, se je zelo malo nanašal na raziskovanje kliničnih problemov v kliničnem okolju.	1	5	3,4	1,0	4	0,57**

Legenda: *p < 0,05, **p < 0,01, min – najnižja vrednost, max – najvišja vrednost, PV – povprečna vrednost, SO – standardni odklon, Mo – modus, r – Pearsonov korelacijski koeficient

Razpredelnica 4. Število ur vsebin o raziskovanju na dodipl. študiju glede na stopnjo izobrazbe medicinskih sester

Table 4. Number of hours devoted to research during undergraduate studies in relation to different educational level

		Izobrazba medicinskih sester			
		Višja strokovna šola	Visoka strokovna šola ali več	Skupaj	
Število ur vsebin o raziskovanju	do 10	- empirične frekvence	11	13	24
		- % znotraj števila ur vsebin o raziskovanju	45,8 %	54,2 %	100,0 %
		- % znotraj izobrazbe	73,3 %	13,4 %	21,4 %
		- skupaj (%)	9,8 %	11,6 %	21,4 %
	do 20	- empirične frekvence	1	27	28
		- % znotraj števila ur vsebin o raziskovanju	3,6 %	96,4 %	100,0 %
		- % znotraj izobrazbe	6,7 %	27,8 %	25,0 %
		- skupaj (%)	0,9 %	24,1 %	25,0 %
	do 30	- empirične frekvence	2	23	25
		- % znotraj števila ur vsebin o raziskovanju	8,0 %	92,0 %	100,0 %
		- % znotraj izobrazbe	13,3 %	23,7 %	22,3 %
		- skupaj (%)	1,8 %	20,5 %	22,3 %
več kot 30	- empirične frekvence	1	34	35	
	- % znotraj števila ur vsebin o raziskovanju	2,9 %	97,1 %	100,0 %	
	- % znotraj izobrazbe	6,7 %	35,1 %	31,2 %	
	- skupaj (%)	0,9 %	30,4 %	31,2 %	
Skupaj	- empirične frekvence	15	97	112	
	- % znotraj števila ur vsebin o raziskovanju	13,4 %	86,6 %	100,0 %	
	- % znotraj izobrazbe	100,0 %	100,0 %	100,0 %	
	- skupaj (%)	13,4 %	86,6 %	100,0 %	

V Razpredelnici 3 so prikazane trditve o pomenu raziskovanja na dodiplomskem študiju. Ta sklop je zajemal pet trditev. Za vsako teh trditev smo izračunali najnižjo in najvišjo vrednost, povprečno vrednost, standardni odklon in modus. S Pearsonovim korelacijskim koeficientom smo izračunali moč, smer in statistično pomembnost povezave med združeno spremenljivko in njenimi komponentami.

Kot je razvidno v Razpredelnici 3, ima združena spremenljivka *Pomen raziskovanja na dodiplomskem študiju* povprečno vrednost 3,4, vrednost modusa je nekoliko višja (3,8). Standardni odklon kaže na majhno razpršenost podatkov, njegova vrednost (0,6) kaže, da je večina merjencev to spremenljivko ocenila med ocenama 2,8 in 4,0. S komponentami, ki jo sestavljajo, se je združena spremenljivka najmočnejše povezovala s trditvama 1 in 11, ki poudarjata pomen, ki so ga predavatelji na dodiplomskem študiju dajali raziskovanju v zdravstveni negi ali dejstvu, da mora praksa zdravstvene nege temeljiti na dokazih. Mere srednjih vrednosti (PV=3,4) kažejo, da se ocena strinjanja nagiba k večjemu strinjanju s poudarjanjem pomena raziskovanja na dodiplomskem študiju.

Povezanost med odnosom do raziskovanja in stališči o pomenu raziskovanja na dodiplomskem študiju je srednje močna in pozitivna ($r=0,26$), kar pomeni, da z naraščanjem pomena raziskovanja med študijem narašča tudi pozitiven odnos medicinskih sester do raziskovanja. Povezava je statistično pomembna ($p=0,003$).

Razpredelnica 4 prikazuje število ur vsebin o raziskovanju glede na izobrazbo medicinskih sester. V statistično obdelavo smo vključili 112 medicinskih sester, ki so odgovorile na vprašanje o številu ur raziskovanja na dodiplomskem študiju.

Test hi-kvadrat je pokazal statistično pomembno razliko med obsegi vsebin o raziskovanju na dodiplomskem študiju glede na izobrazbo medicinskih sester ($\chi^2=28,1$; $p=0,000$). Rezultati kažejo, da z naraščanjem stopnje izobrazbe statistično pomembno narašča tudi mnenje anketirancev o številu ur vsebin s področja raziskovanja, ki so jih bili deležni na dodiplomskem študiju.

Razpredelnica 5. *Povprečna ocena odnosa do raziskovanja v zdravstveni negi glede na število ur vsebin o raziskovanju na dodiplomskem študiju*

Table 5. *Average rating of attitudes towards research in nursing in relation to number of hours devoted to research during undergraduate studies*

Število ur vsebin o raziskovanju	n = 112	PV	SO
do 10	24	3,72	0,42
do 20	28	3,59	0,29
do 30	25	3,77	0,39
več kot 30	35	3,81	0,23

Legenda: n – število anketirancev, PV – povprečna vrednost, SO – standardni odklon

V Razpredelnici 5 je prikazana povprečna ocena odnosa do raziskovanja v zdravstveni negi glede na število ur vsebin o raziskovanju v času dodiplomskega študija. Na to vprašanje šestnajst anketirancev ni odgovorilo, zato jih v analizo nismo vključili. Rezultat ANOVA kaže na to, da je za odnos medicinskih sester do raziskovanja pomembno, kolikšno je bilo število ur formalnega izobraževanja o raziskovanju v času študija zdravstvene nege ($F=2,60$; $p=0,056$).

Diskusija

Vzorec za raziskavo je bil namensko izbran iz večje populacije medicinskih sester v javnem zdravstvenem zavodu, ki opravlja zdravstveno dejavnost na sekundarni in terciarni ravni ter izobraževalno in raziskovalno dejavnost, zato lahko rezultate z določenim zadržkom posplošimo le na medicinske sestre, ki delajo v podobnem kliničnem okolju.

Rezultati kažejo, da je odnos medicinskih sester do raziskovanja pozitiven. Prav takšen rezultat je pokazala raziskava McCloskey (2008) o splošnem mnenju medicinskih sester o pomembnosti raziskovanja. Rezultati tudi kažejo, da izobrazba medicinskih sester ne vpliva na njihov odnos do raziskovanja, vendar število enot pod trideset v eni izmed proučevanih skupin že samo zase predstavlja določeno tveganje za statistične obdelave.

Dornik in Žumer (2004) sta ugotovili, da je izobraževanje pomembno vplivalo na objavljane medicinskih sester v njihovem strokovnem časopisu. Medicinske sestre, ki so se izobraževale na univerzitetni ravni znotraj lastne stroke (profesorice zdravstvene vzgoje), so znanja o raziskovanju v zdravstveni negi pridobile že med izobraževanjem. Več tujih raziskav je pokazalo, da so medicinske sestre z magisterijem pokazale več pozitivnega odnosa do raziskovanja v zdravstveni negi (Ehrenfeld, Eckerling, 1991; McCloskey, 2008; Bonner, Sando 2008). V naši raziskavi je sodelovala samo ena medicinska sestra z magisterijem oz. doktoratom, zato takšna primerjava ni mogoča.

Potrdili smo hipotezo, da med odnosom do raziskovanja in mnenji medicinskih sester o pomenu raziskovanja na dodiplomskem študiju obstajajo statistično pomembne povezave. Björkström in sodelavci (2003) so mnenja, da je zelo pomembno spodbujanje študentov zdravstvene nege, da se v času študija posvečajo tudi specifičnemu področju razvoja oz. raziskovanja v zdravstveni negi. Ugotovili smo, da se kaže povezava med številom ur formalnega izobraževanja o raziskovanju v času študija zdravstvene nege in odnosom medicinskih sester do raziskovanja. Tukaj gre za mnenja medicinskih sester o številu ur, ki so jih bile deležne na dodiplomskem izobraževanju in ne za dejansko število ur v študijskih programih. Mnenja posredno izražajo poudarek, ki je bil dan

raziskovanju na dodiplomskem študiju pri anketirancih, kar je povezano s starostjo anketirancev. Različna starost anketirancev pomeni razliko v obsegu vsebin, namenjenih raziskovanju med študijem zdravstvene nege, saj se je le-ta spreminjal skozi čas. Pomembno je tudi, na kakšen način predavatelji predstavijo pomen raziskovanja študentom zdravstvene nege. Champion in Leach (1989) predlagata spremembo odnosa do raziskovanja kot najpomembnejši dejavnik za spodbujanje pozitivnega odnosa do raziskovanja na visokih strokovnih šolah med študenti zdravstvene nege. Cragg in Andrusyszyn (2005) v svoji raziskavi prideta do zaključkov, da ima magistrski študij v zdravstveni negi velik vpliv na magistrante. Le-ti postanejo samozavestnejši, čutijo ponos in pripadnost zdravstveni negi. Zavedajo se, da ima zdravstvena nega velik vpliv na sistem zdravstvenega varstva in na celotno družbo.

V Sloveniji so akreditirani prvi bolonjski programi druge stopnje, tako imenovani strokovni magisteriji zdravstvene nege. Zato bi bilo dobro raziskavo ponoviti takrat, ko bo v Sloveniji več medicinskih sester z magisterijem iz zdravstvene nege. Raziskavo bi lahko razširili, da bi ugotovili, koliko medicinske sestre dejansko raziskujejo in koliko jih vodstvo pri tem podpira. Učitelji in predavatelji zdravstvene nege morajo študentom nuditi več možnosti za sodelovanje pri razvoju zdravstvene nege ob bolniku. Omejitev raziskave je, da so bili v raziskavo večinsko vključeni le diplomanti ene šole. Toda skozi čas se je v visokošolskih programih večalo število ur, namenjenih raziskovanju, in v povezavi s tem se, skladno z razlikami v delovni dobi, anketiranci precej razlikujejo. Odnos do raziskovanja se kaže tudi skozi odnos in vrednote, ki jih imajo visokošolski učitelji in klinični mentorji do raziskovanja v zdravstveni negi. Več bo spodbud in znanja na tem področju, več bo pripravljenosti, naklonjenosti in dejanske uporabe raziskovanja pri reševanju kliničnih problemov.

Zaključek

Raziskava je pokazala, da se medicinske sestre, ki delajo na Interni kliniki v UKC Ljubljana, zavedajo pomena raziskovanja v zdravstveni negi. To so medicinske sestre, ki delajo neposredno ob bolniku, zato je njihov odnos do raziskovanja izrednega pomena. Seveda samo odnos in zavedanje nista dovolj za raziskovanje v praksi zdravstvene nege. Rezultati naše raziskave so pokazali, da je pomembno, kako visokošolski učitelji predstavijo pomen raziskovanja študentom zdravstvene nege, saj pri tem lahko vplivajo na njihov pozitivnejši odnos do raziskovanja.

O raziskovanju med medicinskimi sestrami v našem prostoru je bilo že veliko napisanega, dejanskega stanja v praksi ob bolniku pa ne poznamo. V prihodnjih raziskavah bi bilo potrebno raziskati, koliko medicinske

sestre, ki delajo neposredno ob bolniku, dejansko izvajajo raziskovalno delo in kaj jih pri tem ovira. Glede na rezultate pričujoče raziskave bi bilo potrebno načrtovati spremembe in izboljšave v odnosu do raziskovanja v visokošolskem izobraževanju tako med študenti zdravstvene nege ter njihovimi predavatelji kot tudi v praksi pri medicinskih sestrah, ki delajo neposredno ob bolniku.

Literatura

- Björkström ME, Hamrin EKF. Swedish nurses' attitudes towards research and development within nursing. *J Adv Nurs.* 2001;34(5):706–14. <http://dx.doi.org/10.1046/j.1365-2648.2001.01800.x> PMID:11380739
- Björkström ME, Johansson IS, Hamrin EK, Athlin EE. Swedish nursing students' attitudes to and awareness of research and development within nursing. *J Adv Nurs.* 2003;41(4):393–402. <http://dx.doi.org/10.1046/j.1365-2648.2003.02557.x> PMID:12581105
- Bonner A, Sando J. Examining the knowledge, attitude and use of research by nurses. *J Nurs Manag.* 2008;16(3):334–43. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2834.2007.00808.x> PMID:18324993
- Champion VL, Leach A. Variables related to research utilization in nursing: an empirical investigation. *J Adv Nurs.* 1989;14(9):705–10. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2648.1989.tb01634.x> PMID:2778207
- Cragg CE, Andrusyszyn MA. The process of Master's education in nursing: evolution or revolution? *Int J Nurs Educ Scholarsh.* 2005;2:Article 21. <http://dx.doi.org/10.2202/1548-923X.1133> PMID:16646916
- Dornik E. Vpliv sprememb v izobraževanju medicinskih sester v Sloveniji na objavljanje v njihovem strokovnem glasilu: magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta; 2002:44.
- Dornik E, Žumer M. Raziskovalno delo medicinskih sester: vsebinska analiza objav v Obzorniku zdravstvene nege. *Obzor Zdr N.* 2004;38(1):13–20.
- Egerod I, Hansen GM. Evidence-based practice among Danish cardiac nurses: a national survey. *J Adv Nurs.* 2005 Sep;51(5):465–73. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2648.2005.03525.x> PMID:16098163
- Ehrenfeld M, Eckerling S. Perceptions and attitudes of registered nurses to research: a comparison with a previous study. *J Adv Nurs.* 1991;16(2):224–32. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2648.1991.tb01628.x> PMID:2013665
- Estabrooks CA, Floyd JA, Scott-Findlay S, O'Leary KA, Gushta M. Individual determinants of research utilization: a systematic review. *J Adv Nurs.* 2003;43(5):506–20. <http://dx.doi.org/10.1046/j.1365-2648.2003.02748.x> PMID:12919269
- Frasure J. Analysis of instruments measuring nurses' attitudes towards research utilization: a systematic review. *J Adv Nurs.* 2008;61(1):5–18. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04525.x> PMID:18173733

- Gawlinski A. The power of clinical nursing research: engage clinicians, improve patients' lives, and forge a professional legacy. *Am J Crit Care.* 2008;17(4):315–27.
PMid:18593830
- Leners DW, Roehrs C, Piccone AV. Tracking the development of professional values in undergraduate nursing students. *J Nurs Educ.* 2006;45(12):504–11.
PubMed PMid:17190363
- McCloskey DJ. Nurses' perceptions of research utilization in a corporate health care system. *J Nurs Scholarsh.* 2008;40(1):39–45.
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1547-5069.2007.00204.x>
PMid:18302590
- Robichaud-Ekstrand S, Sherrard H. Cardiac nurses' perceptions of nursing research. *Prog Cardiovasc Nurs.* 1994;9(3):7–15.
PMid:7971943
- Skela Savič B. Teorija, raziskovanje in praksa v zdravstveni negi – vidik odgovornosti menedžmenta v zdravstvu in menedžmenta v visokem šolstvu. In: Skela Savič B, Kaučič BM, Ramšak Pajk J, eds. *Teorija, raziskovanje in praksa – trije stebri, na katerih temelji sodobna zdravstvena nega: zbornik predavanj z recenzijo. 1. mednarodna znanstvena konferenca, Bled 25. in 26. september 2008.* Jesenice: Visoka šola za zdravstveno nego; 2008: 38–46.
- Skela Savič B. Zdravstvena nega in raziskovanje: nekateri vplivni dejavniki za razvoj zdravstvene nege kot znanstvene discipline v Sloveniji. *Obzor Zdr N.* 2009;43(3):209–22.
- Van Achterberg T, Schoonhoven L, Grol R. Nursing implementation science: how evidence-based nursing requires evidence-based implementation. *J Nurs Scholarsh.* 2008;40(4):302–10.
<http://dx.doi.org/10.1111/j.1547-5069.2008.00243.x>
PMid:19094144

Citirajte kot / Cite as:

Strojan N, Zurc J, Skela Savič B. Odnos medicinskih sester do raziskovanja v zdravstveni negi. *Obzor Zdrav Neg.* 2012;46(1):47-55.